

Radics Rudolf

Évfordulók bővületében: Az Eperjesi Egyetem Magyar Nyelv és Kultúra Intézetéről

Az Eperjesi Egyetemről

Az Eperjesi Egyetem 2022 decemberében ünnepelte alapításának huszonötödik évfordulóját. A szlovákiai felsőoktatás térképén viszonylag fiatal, de folyamatosan megújuló egyetem önálló intézményként 1997. január 1-jén kezdte meg működését (Hallko 2020: 94). A megalakulást követő kezdeti időszakban a tudományos és az oktatói tevékenység elsősorban az intézmény öt karán (Humán- és Természettudományi Kar, Bölcsészettudományi Kar, Görögkatolikus Teológiai Kar, Pedagógiai Kar, Pravoszláv Hittudományi Teológiai Kar) valósult meg. A későbbiekben, az Egészségtudományi Kar (2002), a Menedzsment Kar (2004) és a Sporttudományi Kar (2004) megalakulásával, az egyetem képzési kínálata bővült, ezzel egyidejűleg pedig a karok által gondozott tudományterületek (a pedagógia tudományterületei, a humán- és társadalomtudományok, a természettudományok, a hittudományok, a gazdaság és menedzsment, a sporttudomány didaktikai problémái, a gyermekek hiperkinetikai rendellenességeinek javítási módszerei, a sportpszichológia és a sportszociológia stb.) száma is jelentősen megnövekedett. Mára a sokszínű szakmai, tudományos és képzési tevékenységnek köszönhetően az Eperjesi Egyetem – a hallgatói létszám alapján – a szlovákiai egyetemek rangsorában az előkelő negyedik helyet foglalja el (1. kép).

1. kép

Az Eperjesi Egyetem épülete (1)

Kutatás, fejlesztés és innováció

Az Eperjesi Egyetem nem csupán magas színvonalú, bővülő képzési kínálatával, de kiemelkedő kutatásfejlesztési és innovációs tevékenységével is egyedülálló tudományos és oktatási intézménynek számít Szlovákiában. Ezt egyrészt az egyetemi oktatók kivételes tudományos eredményei, másrészt a korszerű kutatási háttérrel biztosító kiválósági központok megléte is igazolja. Ezek a kutatóintézetek, illetve eszközparkok nem csupán koordinálják az egyes tudományos műhelyek munkáját, de – a gyakorlatorientált képzés jegyében – a diákokat is bevonják kutatási tevékenységükbe. Ilyen kutatóközpontok az Állati és Emberi Ökológiát Vizsgáló Kiválósági Központ, a Társadalomtörténeti és Kultúrtörténeti Központ, valamint a Nyelvi-kulturális Fordító és Tolmács Központ. Az utóbbi a nyelvészet valamennyi területének művelése mellett az idegennyelv-oktatás korszerűsítésére és fejlesztésére is nagy hangsúlyt fektet. A Nyelvi-kulturális Fordító és Tolmács Központ kutatási főirányai elsősorban olyan tudományterületeket ölelnek fel, mint a nyelvészet, a fordítás, a tolmácsolás, a fonetika, a fonológia, a multimédia vagy a gyermekek beszédének vizsgálata. A központon belül az egyes tudományterületek igényeinek kiszolgálását a fonetikai laboratórium, a multimédia-laboratórium, a fordítók és tolmácsok képzésére létrehozott, valamint a gyermeki beszédet vizsgáló laboratórium, továbbá az adatközpont biztosítja. A részlegek kutatási eredményei pedig az ERIH PLUS adatbázisában is regisztráltak, *Nyelv és Kultúra (Jazyk a kultúra)* című tudományos folyóiratban kapnak helyet (2). A Nyelvi-kulturális Fordító és Tolmács Központ mellett nyelvelméleti és általános nyelvészeti kutatásoknak többek között még a Nemzeti Kisebbségek Nyelve és Kultúrája Központ ad otthont.

Nemzeti Kisebbségek Nyelve és Kultúrája Központ

A Nemzeti Kisebbségek Nyelv és Kultúrája Központ 2015. december 1-jén jött létre az Eperjesi Egyetem Akadémiai Szenátusának jóváhagyását követően, mivel Eperjesen nagy hagyománya van a sajátos regionális problémákra és a nemzeti kisebbségekre összpontosító tudományos kutatásnak és pedagógiai tevékenységnek. A központ különleges feladatot tölt be regionális, országos és nemzetközi szinten egyaránt. A kelet-szlovákiai régió etnikai és társadalmi vonatkozásaira összpontosít, amelyeket hazai és nemzetközi fórumokon mutat be. A központot három egyetemi egység: a Ruszin Nyelv és Kultúra Intézete, a Roma Nyelv és Kultúra Intézete, valamint a Magyar Nyelv és Kultúra Intézete alkotja (2. kép). A Nemzeti Kisebbségek Nyelve és Kultúrája Központ elsődleges feladata e három egyetemi tanszék kutatómunkájának az összehangolásában és koordinálásában határozható meg. Emellett az adott kisebbség kulturális és nyelvi sokszínűségének szinkrón és diakrón összefüggésben való vizsgálata, valamint a kisebbségi és a többségi kultúra egymásra gyakorolt hatásainak az elemzése is kiemelt feladatai közé tartozik (3).

2. kép

Egyetemi nyílt nap (4)

Magyar nyelvű képzés Eperjesen

A Magyar Nyelv és Kultúra Intézete az Eperjesi Egyetem egyik legfiatalabb szakmai közösségeként 2011. november 10-én jött létre (5). Az egyetem akkori rektora, René Matlovič Dobsony Erzsébetet jelölte ki az intézet élére, majd a 2015/2016-os akadémiai évben Káša Péter lett az intézet vezetője. 2021-től a tisztséget Kónya Annamária tölti be. A magyar nyelvű egyetemi képzés keleti régióban való bevezetését két tényező is indokolta. Egyfelől 2011-ig nem igazán beszélhettünk olyan komplex tudományos kutatóközpontról, amely mélyrehatóan és átfogóan vizsgálta a magyar nemzet és a Szlovákiában élő magyar kisebbség nyelvét, irodalmát és kultúráját. Másfelől az intézet létrejöttéig a keleti régióban élő magyar ajkú középiskolások számára nem nyílt lehetőség az anyanyelven való továbbtanulásra. Az intézet legfőbb feladata, hogy a magyar kultúra értékeire és sajátosságaira összpontosítva szakmai háttérrel biztosítson a magyar etnikai hovatartozás, kultúra, nyelv, irodalom, történelem, illetve a magyar nemzet múltjának és jelenének a vizsgálatához. Az intézet szerteágazó kutatási területei között az irodalmi komparatiztika, a 20. század első felének magyar irodalma, a narratológia, a kortárs magyar próza, a gasztroszemiotika, a kultúratudomány, a transzkulturalizmus és az irodalom kapcsolata, az irodalomtanítás módszertana, a funkcionális pragmatika, a szövegtan, a leíró nyelvtan, a kognitív nyelvészet, a beszédaktusok empirikus vizsgálata, valamint a nyelvi udvariasság egyaránt szerepel (3. kép). E területeken folytatott kutatások eredményei főként a tanárképzésben, valamint a fordító- és tolmácsolás képzésben hasznosulnak.

3. kép

„Magyar nyelv, irodalom és kultúra Eperjesen” interdiszciplináris konferencia (6)

Képzés

A fentiekből következik, hogy a Magyar Nyelv és Kultúra Intézetében folyó oktatómunka elsősorban a magyar nyelv és irodalom oktatására (magyar nyelv és irodalom szakpárosításban, tanári szak), valamint az írásbeli és a szóbeli szöveg forrásnyelvről célnyelvre történő közvetítésére (fordító- és tolmácsolás, magyar nyelv és kultúra szakpárosításban) helyezi a hangsúlyt. A fordító- és tolmácsolás, magyar nyelv és kultúra szakpárosításban, a konsekutív és szimultán tolmácsolásra készíti fel a hallgatókat, akik a képzés során a nyelvpárjuknak megfelelő elméleti és gyakorlati, tolmácsolástechnikai és fordítástechnikai kurzusokon vesznek részt. A megszerzett szaktudás különféle nemzetközi szervezeteknél, valamint fordítóirodákban kamatoztatható, de a kiegészítő pedagógiai képzés elvégzése után hallgatóink az oktatásügyben, akár nyelvtanárként is megállhatják a helyüket. A magyar nyelv és irodalom tanári képzés nyelvészeti, irodalmi, kulturális, stílustörténeti és kortörténeti, pedagógiai, pszichológiai, valamint szak módszertani tudással igyekszik felruházni a hallgatókat. E tanulmányi programban részt vevők nem csupán az oktatásügyben, hanem a médiában, az államigazgatásban, valamint különféle kulturális és társadalmi intézményeknél is hasznosíthatják elméleti és gyakorlati tudásukat. A mesterképzés folytatásaként intézetünk a mesterfokozottal rendelkezők számára úgynevezett rigorózus képzést („kisdoktori” képzés) is kínál, amelynek befejezésével a végzős hallgató „PaedDr.” (a pedagógiai tudományok doktora), illetve „PhDr.” (doktor

philosophie) titulust nyer. Azok számára, akik tanári vagy nem tanári szakon végeztek, és magyar nyelvet és irodalmat szeretnének oktatni, levelező úton kiegészítő képzés teljesítésére is lehetőség nyílik. Intézetünk továbbá felvállalta a magyar nyelv iránt érdeklődő (szlovák anyanyelvű) hallgatók élményalapú nyelvoktatását is.

Oktatói és tudományos tevékenység

A Magyar Nyelv és Kultúra Intézetének szakmai háttérét jelenleg öt habilitált egyetemi docens (Szili Katalin, Laczkó Krisztina, Kónya Annamária, Gintli Tibor, Ábrahám Barna) és két PhD-fokozattal rendelkező egyetemi adjunktus (Gaál Némety Alexandra, Radics Rudolf) biztosítja. Oktatóink szerteágazó kutatási érdeklődéssel rendelkeznek, gazdag munkásságukat számos tankönyv, publikáció és kitüntetés dicséri. A publikációs tevékenység mellett nemzetközi és hazai kutatási projekteken vesznek részt, illetve a tudományos kutatáson és minőségi oktatáson túl a tehetséggondozás fejlesztésében is kimagasló eredményeket érnek el. Az elmúlt években három olyan tanulmánykötet és hat olyan tankönyv jelent meg, amely hallgatóink szakmai fejlődését szolgálja (4. kép). Ezek közül kiemelkedő például *A Tarca-parti Athén a magyar irodalomban és kultúrában* című konferencián elhangzott előadásokból szerkesztett *Hamvas Béla és Eperjes* című kötet, de ide sorolható a Sturm László és Dobsony Erzsébet által szerkesztett *Eperjesi tükör* vagy az intézet tizedik évfordulója okán megjelenő *Magyar nyelv, irodalom és kultúra Eperjesen* című kötet.

4. kép

Válogatás egyetemi tankönyveinkből (Saját fénykép)

Összegzés

Ahogy az a fentiekből is kiderül, az Eperjesi Egyetem nem csupán a hallgatók egyre növekvő érdeklődése, de a magas színvonalú képzési palettája okán is egyedülálló helyet foglal el a szlovákiai felsőoktatási intézmények sorában. A képzési kínálat sokrétűsége többek között – a magyar nyelvű tanárképzést, valamint a fordító- és tolmácsképzést biztosító – Magyar Nyelv és Kultúra Intézetének is köszönhető. Az intézet – a modern társadalom és munkaerőpiac igényeire reagálva – a hagyományos oktatási módszerek mellett nagy hangsúlyt fektet az innovatív oktatási megoldások tanítási-tanulási folyamatba való integrálására, ezzel is támogatva a hallgatók különféle készségeinek és kompetenciáinak a fejlődését. A hallgatók munkaerőpiaci érvényesülését az is elősegíti, hogy az elméleti alapokon nyugvó oktatást gyakorlatorientált képzés egészíti ki. A fordító- és tolmácsképzésben részt vevő hallgatók – a nyelvi közvetítés kihívásainak eleget téve – például különböző témájú konferenciákon és intézményi rendezvényeken láthatják el a nyelvi közvetítés feladatát, míg a tanár szakos hallgatók egy adott gyakorlóiskolában próbálhatják ki a képzés során elsajátított elméleti és módszertani ismereteket.

Irodalom

Hall'ko Peter 2020. Eperjesi Egyetem. In: Lencsés Ákos (szerk.) *Tudomány határok nélkül: Magyar kutatóhelyek a Kárpát-medencében*. Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ. Budapest. 94–95. <https://doi.org/10.36820/tudomany.2020.25>

- (1) Az Eperjesi Egyetem honlapja. <https://www.unipo.sk> (2023. április 20.)
- (2) A *Jazyk a kultúra* (Nyelv és Kultúra) folyóirat honlapja. <https://www.ff.unipo.sk/jak/> (2023. április 20.)
- (3) A Centrum jazykov a kultúr národnostných menšín (Nemzeti Kisebbségek Nyelve és Kultúrája Központ) honlapja. <https://www.unipo.sk/cjknm/hlavne-sekcie/domov/pracovisko/> (2023. május 2.)
- (4) Érdeklődő középiskolások az Eperjesi Magyar Intézet nyílt napján. Felvidék.ma. <https://felvidek.ma/2023/02/erdeklodo-kozepiskolasok-az-eperjesi-magyar-intezet-nyilt-napjan/> (2023. április 20.)
- (5) Eperjesen megnyílt a Magyar Nyelv és Kultúra Intézete. Nyelv és Tudomány. <https://m.nyest.hu/hirek/eperjesen-megnyilt-a-magyar-nyelv-es-kultura-intezete> (2023. május 2.)
- (6) Magyar nyelv, irodalom és kultúra Eperjesen. Ma7. <https://ma7.sk/oktatas/magyar-nyelv-irodalom-es-kultura-eperjesen> (2023. május 2.)

Radics, Rudolf: Under the spell of anniversaries. The Institute of Hungarian Language and Cultura at the University of Eperjes

Az írás szerzőjéről

Radics Rudolf

egyetemi oktató, adjunktus

Eperjesi Egyetem

Nemzeti Kisebbségek Nyelve és Kultúrája Központ

Magyar Nyelv és Kultúra Intézete

rudolf.radics[kukac]unipo.sk